మార్పు

ఉన్నట్టుండి నాన్న పెద్దవాడై కూచుంటాడని వుద్యోగంలోబడ్డ సత్యానికి వూహించడానికైనా అవకాశం లేకపోయింది. యిన్నాళ్ళనుంచీ యింటి పెత్తనం చేస్తున్న నాన్నకు అకస్మాత్తుగా రెండుమోకాళ్ళూ పట్టుకుపోయి గడప దిగటంలేదు. తాలూకాఫీసులో గుమాస్తాగిరి చేస్తున్న సత్యంమీద మరికొన్ని ఫైళ్ళుపడ్డయి, యింటి వుద్యోగంకూడా కలిసి వొచ్చేసరికి.

ఏనెలా సత్యం సంపాదించే ఆ నాలుగురాళ్ళతో ఎప్పుడూ యిల్లుగడవదు గనుక, అమ్మ చేతులు అడ్డాలుపెడుతున్నా అటుండమంటూ స్వగ్రామంలో- పోయిందిపోగా మిగిలివుంటూ వొచ్చిన - రెండూ ముప్పాతిక ఎకరంలో రెండెకరాలమాగాణీ భూమిని లోగడే యోగ్యత గలవారికి సద్విక్రయం చేశాడు నాన్న.

ఏపని మొదలుబెట్టినా ఆసాంతం చూడంది విడిచేమనిషి కాదు నాన్న. వున్న ముప్పాతికా వుండి వుద్ధరించే దేమి శిస్తు కూలీలు దండగ కాకపోతే - అని మరీ దరిమిలానుంచి ఆలోచనలు పీడగా నెడుతూంటంవల్ల - మోకాళ్ళుపడ్డ మర్నాడే మందులన్నా తిని బతుకుతానంటూ, ఆ ముప్పాతిక ఎకరం విక్రయం సత్యం చేతులకు వొప్పగించాడు నాన్న.

దీ. శా వ్యవహారంలో మొహం చూపించేందుకు మనస్సు కంగాళీగా వున్నా పదేళ్ళకు మళ్ళీ స్వగ్రామాన్ని చూసే అవకాశం దొరికినందుకు సత్యానికి యింకొకవైపు ఆనందం కలగకపోలేదు.

స్టేషన్నుంచి అన్ని మైళ్ళూ ఆలోచనల్లోబడి నడుస్తూ వొచ్చిన సత్యం స్వగ్రామం పరిసరాల పిల్లకాలవల దగ్గిరకొచ్చి వెనకటి ఆ నీటివాసన తగిలేసరికి ఒక్క శ్వాస విడిచి తలెత్తి చూశాడు తన చుట్టుపక్కలా.

ఆ పిల్లకాలవలు మెలికలుమెలికలు తిరుగుతూ దూరపు చేలల్లోకి మాయమవటం, వాటి నీటిపారుదలవైనం, అంచుల్నే మెత్తగా పేరుకున్న ఒండ్రునూ ఒక క్షణం - అవిఘంగా - చూసి చప్పున రోడ్డుమీద కంకరాయి నొకటి దీసి ఒండ్రులోకి "తాప్పన" విసిరేసి. అది మాయంకాగానే చేతులు దులుపుకుంటూ గబగబ పది అడుగులు ముందుకువేసి - టపీమని బ్రేకువేసినట్టు ఆగిపోయి వెనక్కు తిరిగిచూశాడు సత్యం. మూడడుగులవెనక ఆ మూలతిరుగుడులోనే వుంది ఆ గానుగ చెట్టు. ఆశ్చర్యం, తను దాన్ని గమనించకుండానే ముందుకు

పోటం! ఆ గానుగచెట్టుమీద తను కొన్ని జీవితాలకి సరిపొయ్యే కోతి కొమ్మంచులాట లాడాడు.

వెంకయ్య ఏమయినాడో! ఒకరోజు వెంకయ్య కాకమీద తనను కూతతో తాకి ఔటు చేస్తానని శపథంచేసి "కోతికొజ్జిల్లా" రంటూ కూత పెడ్తూ వొచ్చి చెట్టు గజం ఎక్కేసరికి కట్టుకున్న పంచ వూడి కిందపడ్డది. నిమిషంలో వెయ్యోవంతులో వెంకయ్య నిర్ణయించుకోవాలి- శపథం ప్రకారం తనను ఔటు చేయటమో, గుక్క అయిపొయ్యేటట్టు పంచ కట్టుకుంటూ పంతం చెల్లించుకోలేక పోవటమో వెంకయ్య మొండి మొంతో, గుక్క ఆపకుండా చెట్టెక్కటం చూసి తనకు గుండె దిగజారి పట్టుదప్పి కిందపడి పరుగెత్తటానికి ప్రయత్నించేలోపల- గబాల్న ఔటుచేసి పంచగట్టుకున్నాడు; మిగతా ఆటగాళ్ళు నోళ్ళుదెరిచి చూస్తుంటే, పక్కనవ్వు నవ్వుతా.

ఆ దృశ్యాన్ని చెట్టుమీద పోల్చుకుంటానికి అది అంగవికలంగా బోడిదై బీటలుదీసి నుంచునివుంది. ఆ గానుగుచెట్టుకు తను దూరమయిందీ, తను గానుగ చెట్టుకు దూరమయిందీ బోధపడలేదు సత్యానికి.

అక్కణ్ణుంచే వుత్తరంగా చేలల్లోగుండా స్వగ్రామం కనుపిస్తూంది పూర్వం తను పరాయివూరు వెళ్ళి తిరిగివస్తూ యీ మూలనుండే చూసేవాడు. రామయ్యగారి ఎర్ర బంగాళా పెంకుల డాబాకు వెనుకగా వంటపొగతెరల్లోంచి తొంగిచూస్తుండే స్వగ్రామాన్ని, ఆ ఎర్రడాబా కనిపించంగానే ఎంత ఆనందంగా వుండేది వూరు సమీపాన్ననుభవిస్తూ! చెట్లు చుట్టూతా దట్టంగా పెరిగి యిప్పుడా ఎర్రడాబా, ఆ దృశ్యం కనుపించకపొయ్యేసరికి ఒక్క క్షణంపాటు సత్యం గుండె బీటు ఆగింది.

ఏమయినా తన కీ గ్రామంమీద ఏమమకారం వుంది? భూమి మిగల్లేదు. పదేళ్ళనుంచి శూన్యంగా వున్న యిల్లు-అది ముందు ఏ క్షణాన్నయినా యితర్లకు చేర్తుంది. ఊళ్ళో చుట్టాలుపక్కాల్తో సానుభూతి సంపర్కాలు పంచుకొనే అవకాశం అంతకన్నా లేదు. తనలాగా యిలాంటి స్వగ్రామాలున్న అభాగ్యులు చాలా మంది తోడున్నా రనుకొన్నాడు సత్యం. అయినా వూరి పొలిమేరలోకి అడుగుపెట్టినప్పట్నుంచీ తన ఒళ్ళు అర్ధంగాని వుత్సాహంతో చువ్వ వొంగినట్టు వొంగుతున్నది.

గనువుల వెంట గొడ్లమందల్ని చూసి నవ్వుకున్నాడు సత్యం, "ఖడేబఢ్డే" అంటూ కొండెజడ సుబ్బాం పరికిణీ ఎగుసకుంటూ పరుగెత్తటం జ్ఞాపకం వొచ్చం.

ఆ వొస్తున్నది పాపయ్యే. తమాషాగా పెద్దవాడయినాడు. దూరాన్నుంచే కళ్ళకు చెయ్యి అడ్డంపెట్టుకుని చూస్తూ వొచ్చి, "అంతా బాగుండారుగా ?" మాటవరసకు అడిగినట్లు అడిగి దాటిపోయినాడు పాపయ్య. గొడ్లపిల్లకాయల్ని కూడా దాటినాక సత్యానికి అనుమానం కలిగింది యీ మనుష్యులకూ తనకూ దూరం ఏర్పడిందని.

వూళ్ళోకి ప్రవేశిస్తూనే భావయ్యగారింటి ముందర దృష్టి ఆగింది సత్యానికి. ఆ పొడుగుపాటి అరుగుమీద భావయ్యగారు కనుపించకపోవడం శుభశకునం కాదు. వూళ్లోకి ఎవరు ప్రవేశిస్తున్నా ఆయన్ని తప్పించుకోవటం కష్టం.

"ఏ వూరు ?"

"భలానివూరు"

"ఏం పనిమీద వొచ్చారు ?"

"ఇదిగో వెంకటప్పయ్యగారి పొలం బేరాని కుందని తెలిసింది- ధరెంతో కనుక్కుపోదామనీ-"

"చాలా ప్రయాసపడి వొచ్చారుగాని మావూళ్ళో చెడిపోయిన వాళ్ళెం వున్నట్టు లేదే ! మీరు పొరపాట్న దారితప్పి వచ్చినట్టుంది. అబ్బే ! యిక్కడ అల్లాంటివేం లేవు గానీ తమరు వెంటనే తిరిగి వెళ్తే పదకొండుగంటలబండి అందుతుంది. దయచెయ్యండి."

ఆయన భావయ్యగారు ! మనిషిసింహం లాంటియ్యని ఎవరికయినా నమ్మకం కుదరకపోతే ఆ ఎత్తాటి గోడలముందర పొడుగాంటి అరుగుమీద కూచున్న భావయ్యగార్ని చూచిన మరుక్షణం నరసింహావతారం భావనలోకివచ్చి భక్తితో అడుగు వెనక్కు వెయ్యటం కద్దు.

"యీయింట్లో ఎవరూ లేరేం ?" చెరువులాంటి భావయ్యగారిల్లు ఎండిన ట్లుంటం చూసి పక్కగా బెల్లం నాక్కుంటూ తన నోకంట కనిపెడ్తున్న ఒడ్డెపిల్ల వాణ్ణి చూసి అడిగాడు సత్యం.

"ఓరూ లేరుగా." అన్నాడాపిల్లవాడు సత్యాన్ని యింకొంచెం ఓరచూపు చూస్తూ.

"అదే అడుగుతున్నా-ఏమయినారు ?"

"బాగాలు పంచుకుని బత్తీలమీనకు బొయ్యారు భావయ్యగోరు సావంగానే-" అని తుర్రున పరుగెత్తాడు ఒడ్డెపిల్లవాడు, గభాల్న బెల్లంగడ్డ నోట్లోవేసుకొని ఎగురుకుంటూ.

భావయ్యగారు చచ్చిపోయినట్లు ఎప్పుడో ఎవరో తనతో చెప్పినట్లు చెప్పిన సత్యానికి స్ఫురణ కొచ్చింది. అప్పుడు తనామాట నమ్మినట్టులేదు.

ఊళ్ళోకి పోతూ జరిగిన ఒక్కొక్క మార్పూ సత్యం గమనించాడు. ఇన్నాళ్ళూ పొలం అమ్మకంలో నాన్నకు సాయపడ్తూ వాస్తున్న వెంకటప్పయ్య గారికి కనుపించి మాట్లాడి రంగమ్మగారింట్లో భోజనంచేసి యింకో రెండురోజులకు వారం చెప్పుకున్నాడు. ఇల్లుమొహం ఒక్కసారి తొంగిచూసి కొంచెంసేపు ప్రయాణపు బడలిక దీర్చుకొని తిరిగి వూళ్ళోకి వద్దామని బయలుదేరేసరికి సుబ్బులు ఎదురుగా వొచ్చాడు.

తనని చూడగానే సుబ్బులు కావలించుకుని ఏడ్చినంతపనై, చిన్ననాటి స్నేహాన్ని ప్రకటించినందుకు స్వేచ్ఛగా శ్వాసాట్టం మొదలుపెట్టినా, తనతో చదువుకున్న భావన్నారాయణా, వెంకట్రత్నం, వెంకట్రామయ్యలు తనను చూసీ చూడనట్టు పోవటంకూడా సత్యం గమనించకపోలేదు. సత్యంవెంట పోవటానికి సుబ్బులు సందేహించలేదు.

తాళందీసి యింటి బాహ్యస్వరూపం చూడంగానే కాళ్ల కీళ్ళు ఒక్కసారి వూడొచ్చినట్లయింది సత్యానికి. అక్కడంతా పచ్చపచ్చటి రంగులు తనని ఆహ్వానిస్తయ్యని సత్యం భావించకపోయినా గోడల్ని నెర్రెలుచేసుకుని పిల్లమఱ్ఱి వృక్షాలూ, నేలంతా బీటలు తీసివుండడం- ఎదుర్రొమ్ములో ముల్లుకర్ర పొడిచినట్టయింది సత్యం హృదయానికి.

మూడుగదులూ, ఒక హాలూ, వంటిల్లూ చూసేలోపల ఒక గుమ్మడి గింజల త్రాచుపామునూ, బారన్నర జెర్రిపోతు పిల్లనూ, రెండు తండ్రీకొడుకుల మండ్రగబ్బల్నీ, మూడు ముచ్చుతేళ్ళనూ పారలు పలుగుల్తో గోడవతలవేసి, యీతాకుల చాపలో పరధ్యానంగా ఉన్న పందికొక్కులు, ఎలకల్ని తూముల గుండా అదిలించి, సాలీడు వ్యూహాల్నుంచి మెల్లిగా - ఆవిరిగక్కుతూ - పంచలో గచ్చరుగుమీదికి వచ్చి చేరారు సత్యం, సుబ్బులు.

"మీ యిల్లు ఓ చిన్న చరిత్రను నిర్మించింది" అన్నాడు సుబ్బులు.

"సిగరెట్టు యిందు, కొంచెం మనసు తేరుకుంటుంది."

సిజరుపెట్టె బయటకు తీసి, రెండు సిగరెట్లకు నిప్పు ముట్టించాడు సత్యం.

"ఇంతకూ యీ వూరు నువ్వు ఎందుకు వచ్చినట్టూ? పోయినవాళ్ళు ఎందుకురా మళ్లీ యిట్లా వొస్తుంటారు మధ్య మధ్యా?"

"నాన్న పొలం వ్యవహారాలు తగిలించాడు" అని దాటేసి "మనవూరు

యింత మారిపోయిందేంరా సుబ్బులూ ?" అనడిగాడు సత్యం.

"మనుషులు మార్తుంటే వూళ్ళూ మార్తాయి."

"ఏదో పురాతన శిథిలాల్ని చూస్తున్నట్టుంది."

"నువేదో గ్రాంధికంలో మాట్లాడుతున్నా వేమిటి- గొరిగించిన మొహం లాగా వుందను !"

"ఏం జరిగింది యీ పదేళ్ళలో ! ఏ గడపలోనూ వర్చం కనుపించటం లేదు, లేక గడిచిన రోజులు గొప్పవని వూహ మటుకేనా ?"

"నేను వూళ్ళో వుండేవాణ్ణి గనక నీ మనస్సులో ఎట్లా అనిపిస్తున్నదీ తెలుసుకోవటం కష్టంగాని-మార్పు లున్నయిలే."

"బహుశ చిన్నతనపు స్వేచ్ఛ- ఏ యావలు లేకుండా ఆటల్లో గడిపినట్టు వయసు ముదుర్తున్నకొద్దీ ఏర్పడే జంకుతనం కూడా యిట్లా భావించటానికి కారణమై వుండొచ్చు. సంపర్కాల విషయంలో యావలు ఎక్కువై మనుష్యుల్లో మార్పు వొచ్చిందనుకున్నా యిళ్ళమొహాల సంగతేమిటి? పూర్వం దిష్టి గుమ్మడి కాయలున్నా అందంగా వుండేవి."

"అంతదాకా దేనికి, మీ యింటి సంగతేమిటో చెప్పవోయ్ ?"

"వొరేయ్ సుబ్బులూ, స్వగ్రామంలోకన్న పరాయిగ్రామంలో ముష్టెత్తుకున్నదానికి తేడా వుందిలేరా. నాకంటే సరే ముద్రపడింది. కాస్త పచ్చపచ్చగా పాడీ పంటా వుండే యిక్కడేం చీడపట్టింది, అ తా బూజు వాసన కొట్టుకుంటూ ? కనకయ్య వీధిలో ఒక్క పురుగులేదు. ఆశ్చర్యంగా వుంది ! మన చిన్నతనంలో ఆ వీధిలో ఇరవై నాలుగు గంటలూ వెలుగులేని వ్యవధి నెరుగుదువా నువూ ?"

"ఒరే తండ్రీ, నీ కిక్కడి సంగతులు కొన్ని తెలియవు. వెంకటేశ్వర్లుగారు పోయినాడు. వెంకటసుబ్బయ్యా పొలం అప్పుల పాలైనాక పిచ్చెత్తి ఆ గనువుల వెంటే తిరుగుతుంటాడు. బ్రహ్మయ్య కూతురు లేచిపోతే మొహం చెల్లక బయటికిరాడు. వెంకయ్యమామ మర్రిచెట్టుక్రింద సోడాకొట్టు పెట్టుకుని అక్కడే నిద్రపోతుంటాడు. ఇహ మిగిల్నవాళ్ళకు యీ గాలి సోకిందో ఏమో, ఎప్పుడూ బయటికీ లోపలికీ తిరుగుతుంటారు. మరి ఎప్పుడు చూసినా ఆ అరుగులమీద కుక్కలు పడుకుని పిచ్చాపాటీ మాట్లాడుకుంటుంటయి. ఒకనాడు నేను స్వయంగా చూశాను, ఒక కుక్క ఆ వీధి చివరికి తొందరగా వెళ్ళాల్సి వొచ్చి ఒక్కొక్క అరుగూ ఎక్కి దిగుతూగాని ఆ వీధి చివరికి చేరలేదు. అసలుసంగతి ఆ దరిద్రపు సూచనలకు మీ కుటుంబం యిక్కడ నుంచి లేవటం ఒక

వుదాహరణేమో !"

నాన్న అప్పుడప్పుడు యిక్కడి సంగతులు టూకీగా చెవిన వేసినా- మనిషిని మనిషి తాకి స్పర్శ ననుభవించినట్టు స్వయంగా చూసి కలుగుతున్న అనుభవంలాగా లేదప్పుడు.

"వెంకయ్యమామకేం - కాస్త బాగా వున్నవాడుగా ? సోడాషాపు గతేంబట్టింది ?"

"ఒరే, దౌర్భాగ్యానికేంరా ? వాతావరణంతో కొట్టుకువొస్తుందీ ! ఈ కొంపలన్నిటికీ ఏదో గాకుండా యిట్లా ఏడుస్తుంటయ్యీ ! యిదుగో, పుటిక్కిన ఎవర్తోనన్నా అనేవు నే చెప్పినట్టు. ఈ వెంకయ్యమామ మూడో పెళ్ళికి దిగొద్దంటే విన్నాడూ ? వున్నట్టుండి అమ్మగారికి ఆ బ్రహ్మచారిలో బ్రహ్మత్వం కనుపించింది. పోనీ, యీ వేంకయ్యమామ ఆ వున్నదేమో వస్తురూపంలో నన్నా వుంచుకున్నాడా ? ఆ గదిలో పాతిపెట్టిన సొమ్మంతా పరబ్రహ్మకు నైవేద్యం చేసూ రోజూ యిల్లలికి ముగ్గులు పెట్టేది, వెంకయ్యమామ పసిగట్టటానికి వీల్లేకుండా. ఒకనాడు మంచినక్షత్రం చూసుకుని ఆత్మసంతృప్తికి వెంకయ్యమామ యిట్టే బిందెను జూసి- మరుఘడియలో సోడా షాపు పెట్టుకుని- అక్కడే నిద్రపోతున్నాడన్నమాట మృచ్ఛకటికంలో మాదిరి."

"ఛా !"

"యిహ నీవొంతు యిప్పుడు చెప్పిందంతా మరిచిపోవటం"

"ఆఁ, ఎవరికి తెలియకుండా వుంటయి ఇవన్నీ ?"

"తెలుస్తే బ్రహ్మచారి రోజూ మర్రిచెట్టు కింద కెళ్ళి సోడా తాగొస్త్రాటా ?"

"అదొక సరసమేమో ?"

"చచ్చుపీనుగ లౌక్యాలన్నా - గడపన్నా తొక్కనిచ్చేవాడు గాదు యీ వెంకయ్య".

"అంతమటుకు అదృష్టమేలే వూర్కో. అన్నట్టు పెదనాన్న- ఆంజనేయులు పెదనాన్న ఎట్లా వున్నాడు ?"

"యిల్లెక్కి కూస్తున్నాడు."

"ఆఁ- ?"

"కనకయ్య వీధి సొమ్మంతా ఆంజనేయం అయిందంటే నమ్ము ; మరి ఎప్పుడు జూచినా రామాలయంలోగాని కనిపించడు. వేలిముద్దర్లమీద వ్యవహారం

నడిపొడనకో."

"అంటే ?"

"అంటే ఏముంది ? అప్పగా వెళ్ళిన సొమ్ము రిజిస్ట్రారాఫీసులో వేలి ముద్దర్లతో భూమి అవతారం దాల్చి తిరిగి వస్తుందన్నమాట."

"మళ్ళీ అంతా దగ్గర బంధువులే !"

"ఘట్టిసొమ్ము గనుక పరాయివాళ్ళకు దక్కలేదు. ఇహ నువూ, నేనూ విచారించటం దేనికి ?"

"అంతా మాయగా వుంది ! ఇందాక రంగమ్మత్తయ్యగారింట్లో భోంచేసేటప్పుడు నీళ్ళమజ్జిగ పోస్తుంటే పల్లెటూళ్లో- అందుట్లో రంగమ్మత్తయగారింట్లో ఎన్నాళ్ళకు గడ్డపెరుగు తింటున్నామా అని ముందుగానే వూహలు - జరం తగిల్నట్టయి నే నంటే- ఆ నీళ్ళ చుక్కలకే జనం ఎగబడ్తున్నారని ఆవిడ చీమ కుట్టనట్టు అంటుంటే ఎంతాశ్చర్యం వేసిందో నువే ఆలోచించు."

"ఆలోచించే దేమిటి, మనం యిందులో పండిపోతే. ఇంకా నయం ! నువు అసలు గ్రామరాజకీయాల సంగతే తెలియకుండా పైపైవాట్ని గురించి స్థూలాభిప్రాయాలిస్తున్నావ్. మొన్నీమధ్య మన రత్తయ్య పెద్దమనిషితరహాకు వుంచుకుంటున్న రంగయ్య భార్య నాగరత్తమ్మ యింటోనుంచి అర్ధరాత్రి బ్రాహ్మణయ్య నెత్తిన ముసుగుతో తలుపు తెరుచుకుని బయటికి రాబొయ్యే సమయంలో- అదే విధానంలో తలుపుగొట్టే ప్రయత్నంలో గుమ్మంలోనేవున్న రత్తయ్య తారసిల్లాట్ట. మర్నాడు బ్రాహ్మణయ్య ఏడి ఏడని వూరంతా గాలించి, యిట్లా జూస్తే వూరిబయట బదెల దొడ్లో రెండు చాకలివాళ్ల గాడిదెలచాటున దిసమొలతో ధ్యాననిద్రలో కూచుని వున్నాట్ట. తెలిసిందా ?"

"నువు చెప్పింది జీర్ణించుకుంటానికి కొంత వ్యవధి పడ్తుందిరా సుబ్బులు తండ్రీ !"

"నాకు కామయ్యతో తొందరపని వుంది. మళ్ళీ ఆనక్కు కలుసుకుందాంలే. పోయొస్తా" నంటూ వెళ్లాడు సుబ్బులు.

తన వూహను గురించి ఒక అభిప్రాయానికి వొచ్చేసరికి సత్యానికి కునుకు పట్టింది. ప్రాణి ఆలిసివుంటంకల్ల

ఆ విధంగా తాను ఎంతసేపు పడుకొన్నాడో- ఎక్కడో లాకులు తెరుచుకుని నీరు ప్రవహిస్తున్నట్టు- "ఏమండోయ్ సత్తిబయ్యగోరూ !" అని ఎవరో తనను పిలుస్తున్నట్టనిపించింది సత్యానికి. కలలో గొంతులు లాకుల్లోంచి తప్పించు

కున్న సీటిలాగా వుంటయి గావాల్ను అనుకుంటూన్న సత్యానికి మళ్ళీ "యిదేంది యాలగానియాల నిదరబోతుండాడూ ?" అన్నట్టయి, గభాల్న కళ్ళుతెరిచి చూశాడు- ఆ మనిషి ఎదూరుగా నుంచుని వుంది.

"నేను మాలచ్చిని-" అన్నదా మనిషి కడియాల చప్పుడ్తో. సగం నోరు తెరిచి మూసుకున్నాడు సత్యం.

"కొండడు మిమ్మల సెపటాకాడ సూశాడంటా- సెప్పాడు" అన్నది.

పదేళ్ళక్రిందట మాయింట్లో పనిజేసేది మహాలక్ష్మి. ఎట్లా పెరిగింది ?

"అంతా బాగుండారా- అమ్మా, నానా- యికా సిదరమైకం వొదల్లేదెట్టా ?"

"ఏం మహాలక్ష్మి—" నిద్రపోయేవాణ్ణి గబగబ లేపి సీళ్ళు పొస్తున్న నారుమళ్ళ మధ్యన కూచోబెట్టినట్టయింది సత్యానికి.

"గురు తుండదా !"

"వుండు. నిద్రపట్టింది— "

"యిదేంది. లెగిసి కూకుని వల్లీ అట్టంటాడూ !"

"అదికాదు. నిన్ను చప్పున గుర్తుపట్టలేకపోయినా—" అంత పెద్దదయినా మహాలక్ష్మిలో మార్పు లేకుండా అదే విధంగా మాట్టాట్టం చూసి సత్యం కాస్త తికమకలో పడ్డాడు.

"బలే వోరండి !"

"నుంచున్నావేం కూచో."

"అబ్బో, ఎల్లాలండీ, ఆయ నొచ్చే యాలయింది. అమ్మోళ్ళంతా బాగుండారుగా ?"

"ఆ, పున్నారల్లె—నీకు పెళ్ళయిందా ?"

"అప్పుడే అయిందిగా !"

"పిలలా ?"

"అఁ, అళ్లుకూడా దేనికి లెండి, మొదులే కూటికి కనాకష్టంగా వుంటే!"

"అదేమిటి- నీ మొగు డేం పని చేయడా !"

"మొగు డొక్కడే ఏం కర్మ ! యిద్దరం జేత్తుండా అంతంత మాత్రంగానే వుంది. యిదుగో, ఏవండోయ్, ఎనక మీయింటో పనిజేసే దినాల్లోనే బాగుండదండీ ! యిప్పు డంతా బొహు దరిద్రం గుండదీ."

"మరి పెళ్ళెందుకే చేసుకున్నావ్ ?" అని చూశాడు సత్యం.

"ఆయన కేవండోయ్, సానా మంచోడయితే– మీకు తెలవదు గావాల్ను?- కూలిగింజ లేమక పానార్థిసుకు తింటున్నారండీ"

"ఎవరూ ?" డబ్బులకుకాదుగదా అనుకున్నాడు సత్యం.

"ఎవరేంది, ఆసాములు కాక యింకెవ రుంటారూ ? యిదేందండి, నాట్లేసినా, కోతగోసి కుప్పలు నూర్చినా. గింజలు కొలవక దబ్బిత్తా నంటా రేందండీ! ఆ దబ్బులు కాత్తా కోమటాయన దగ్గిరికి తీసికెళ్ళి గింజలు కొలవమంటే నాలుగు గుప్పెళ్ళు వాళ్లో దులిపి పోమంటున్నాడు ఇదేం అన్నాయమండి, యిన్నాళ్లా మా గూడెం మడుసులు యిట్టాటివి ఏమన్నా ఎరుగుదురూ ?"

"అదే నాకు బోధపడకుండా వుంది !"

"శాకిరి చేసేదంతా మేమూ—గోతాల్లో పోసేది, పొయ్యాక తలికే గింజలు కాన్నాకుండా సేసి ఏడిపిచ్చుకు తింటుండారు. మా కూలోళ్ళను పస్తుపొడుకోబెడ్తే ఆళ్ళకేం లాబం వొచ్చుద్ది మీరే సెప్పండి ? మా గూడెంలో మడుసులు ఎట్టుండారో ఓపాలి వొచ్చి చూడండి మీకే తెలుసుద్ది !"

"అన్యాయం !"

"అన్నాయ మేందీ, మొన్నామద్దె మా లచ్మయ్యే ముటా గింజలుకొలుత్తే గాని యీలులేదని పేసీ పెడ్తే, లచ్మయ్య, లచ్మయ్యకొడుకుని యీపులు పగలగొట్టిచ్చారు— సూశారంటండి ?"

"మరి ఎవరన్నా పెద్దమనుష్యుల్తో చెప్పలా మీరూ !"

"ఆ మడ్సు లెవరో ఎవరూ కానారు !"

"ఏదో సద్దుకుని పోవటం వుండాలిగా మరి."

"యింకా సద్దుకునేం దేం వుండది, పానం నీలుగారి పోతుంటే ! సచ్చేది గూడెంలోనే కూకుని సద్దామని ఏ పనికీ పోకుండా అంతా అటనే గూడెంలో కూకుండారు — కడుపు కాలిపోతుండది."

ఇంతలో ఓ పొడుగాంటి చువ్వలాంటిమనిషి కళ్ళు మెరిపిస్తూ, తుబుక్కున వుమ్మేసుకుంటూ వొచ్చి మహలక్ష్మి పక్కన నుంచున్నాడు.

ఆ వొచ్చిన మనిషెవరో తననూ, మహలక్ష్మినీ ఎత్తి నేలకేసి కొడ్తాడనుకున్నాడు సత్యం.

"నేను సుబ్బణ్ణి లెండి" అన్నా డా మనిషి ఒక్కసారిగా నవ్వుతూ.

మహలక్ష్మి మొహం ఓరగా పెట్టుకుని సుబ్బడి వెనకకు జరుగుతూ నవ్వింది.

"మిమ్మల గురించి సెత్తావుంటది లేండి– ఖిహీ!" అని నవ్వాడు సుబ్బడు గిరజాలు వెనక్కి ఎగరేసుకుంటూ.

"కొంచెం పనివుండి వొచ్చా—" యీ మనిషి నవ్వేందిగాని మాట్లాడ్డు గావాల్ను అనుకుంటున్నాడు సత్యం.

"గూడెంలో కాత్తె పని వుండది. దొబ్బున ఎల్లాల. రాయే, దొబ్బ నెల్దాం–" అంటూ గబగబ యిద్దరూ చేతులు పట్టుకుని వెళ్ళిపోయినారు.

ఒక్కసారి ఫిలిం తెగి లైట్లు వెలిగినట్టయింది సత్యానికి. మహాలక్ష్మి ఎంత మారింది! ఎంత మార్పు యీ మనుషుల్లో!

తన ఆప్తవర్గంలోని పతనాన్ని వెళ్ళబోసిన సుబ్బులూ, తమ గూడెం లోని మనుషుల్తో సమభాగంగా నిలబడి పరుగెత్తుకువెళ్ళిన ఆ దంపతులూ— ఆ శూన్యంలో తనముందు నృత్యం చేస్తున్నట్టనిపించింది సత్యానికి.

★